

NACKA TINGSRÄTT
Miljödomstolen
Enhet 3

DOM
2009-07-08
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 5444-07

KLAGANDE

Miljö- och konsumentnämnden i Västerås stad
721 87 Västerås

MOTPART

Kopparlunden AB
Box 192
721 05 Västerås

Ombud: Advokaten **JS**
Wistrand Advokatbyrå
Box 7543
103 93 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västmanlands län beslut den 24 september 2007, dnr 505-9419-05,
se domsbilaga 1

SAKEN

Framtagande av åtgärdsplan för efterbehandling av förorenad del av fastigheten
Ängsgärdet 7, Västerås kommun

DOMSLUT

Med upphävande av länsstyrelsens beslut fastställer miljödomstolen Miljö- och
hälsoskyddsnämndens i Västerås stad den 23 augusti 2005 (delegationsbeslut § 506,
dnr 04:0459-Mhf88).

YRKANDEN M.M.

Miljö- och konsumentnämnden i Västerås stad (nämnden) har, som det får förstås, yrkat att miljödomstolen, med upphävande av länsstyrelsens i Västmanlands län beslut den 24 september 2007, dnr 505-9419-05, ska fastställa Miljö- och hälsoskyddsnämndens i Västerås stad beslut den 23 augusti 2005. Som grund härför har nämnden anfört i huvudsak följande. Nämnden anser att föreningen inom fastigheten Ängsgärdet 7 (tidigare Ängsgärdet 6) (Fastigheten) kan klassas som en typisk förening från metallverket som funnits inom Kopparlundsområdet väster om järnvägen i dryga hundra år, alltså alldeles invid den aktuella fastigheten. Av Koncessionsnämndens beslut om tillstånd, daterat 29 september 1976 (diarienummer A 109/75), till Gränges Metallverken AB:s bedrivande av befintlig och planerad miljöfarlig verksamhet, metallverk med tillverkning av halvfabrikat av koppar och kopparlegeringar, framgår att verksamheten då var belägen på fastigheterna Verkstaden 6 och 7 samt Ängsgärdet 6. Råvaror till produktionen var originalmetall och skrot som smältes ner i smältverk och raffineringsverk inom området. Stoftemissionen beräknades då till ca 80 ton per år. Nämnden anser att Kopparlunden AB rimligen måste ha bidragit till den aktuella föreningen. Ansvar enligt 2 kap 8 § och 10 kap 2 § miljöbalken (MB) föreligger och det är därmed motiverat att bolaget åläggs utföra ytterligare utredningar eller åtgärder och ta fram den åtgärdsplan och ansvara för de åtgärder som närmare beskrivs i nämnda delegationsbeslut.

Kopparlunden AB (Kopparlunden) har bestritt bifall till överklagandet och yrkat ersättning för rättegångskostnad. Som grund härför har Kopparlunden anfört i huvudsak följande. Kopparlunden vidhåller att bolaget är fel adressat för nämndens föreläggande den 23 augusti 2005 (Föreläggandet). Under alla förhållanden anser Kopparlunden att Föreläggandet är för långtgående. Kopparlunden vill inledningsvis klargöra att den produktion av kopparämnen som bolaget under en period bedrev och som omnämns bedrevs på en annan fastighet inom Kopparlundsområdet och inte på Fastigheten.

Kopparlunden (tidigare Gränges Metallverken AB) hade under perioden 1977 – 1989 produktion av kopparämnen på fastigheterna Västerås Verkstaden 6 och

Västerås Verkstaden 7. Före 1977 bedrevs industriell verksamhet på fastigheterna Verkstaden 6 och 7 av ett annat bolag och inte av Kopparlunden. Kopparlunden ägde Fastigheten under perioden 1980 – 2004. Fram till 1962 ägdes Fastigheten av Västerås stad (Staden) och under perioden 1962 -1980 ägdes den av Gränges Essem AB. Kopparlunden sålde Fastigheten till Staden den 5 maj 2004. Idag ägs Fastigheten således av Staden, som avser att exploatera den.

Som Kopparlunden tidigare uppgett har bolaget inte vid någon tidpunkt bedrivit någon kopparproduktion på Fastigheten. Det förhållandet att Kopparlunden i förvärvsavtalet den 5 maj 2004 påtagit sig att utföra vissa efterbehandlingsåtgärder på del av Fastigheten utgjorde en del av den kommersiella uppgörelsen mellan bolaget och Staden och innebär inte något medgivande av verksamhetsansvar från Kopparlundens sida. Som länsstyrelsen konstaterar i sina beslutsskäl har någon utredning av ansvaret för verksamheten inte gjorts i ärendet. Nämnden har inte företett någon utredning som skulle styrka att Kopparlunden bidragit till föroreningen på Fastigheten i egenskap av verksamhetsutövare eller ens påstått att Kopparlunden skulle ha ett ansvar i egenskap av fastighetsägare. SWECO VIAK AB (Sweco) har den 10 februari 2004, på gemensamt uppdrag av Västerås kommun och Kopparlunden, gjort en miljöteknisk markundersökning inom Fastigheten. Utredningen gjordes således på uppdrag av Kopparlunden och Staden inför Stadens förvärv av Fastigheten från Kopparlunden för att klarlägga vilka föroreningar som fanns. Sweco hade inte i uppdrag att närmare utreda hur föroreningarna uppstått eller vilka som är ansvariga för föroreningarna. Av Swecos utredning samt av Swecos förtydligande den 12 december 2007 till Swecos utredning framgår dock att en trolig källa till den nu aktuella föroreningen är fyllningsmassor av okänt ursprung som tillförts Fastigheten. Det är enligt Sweco oklart när fyllningsmassorna fördes till platsen, men uppgiften att området använts som bl.a. parkeringsplats från 1950-talet indikerar enligt Sweco att fyllningsmassorna lades där senast på 1950-talet. Detta innebär att föroreningen sannolikt är orsakad av verksamhet som upphört före 1969. Det anförda innebär att det torde vara den som ägde Fastigheten på 1950-talet som är att anses som ansvarig verksamhetsutövare avseende den aktuella föroreningen. Fastigheten ägdes fram till 1962 av Staden. På 1950-talet byggde Banverket en viadukt vid järnvägen. Banvallen som är belägen på

Fastigheten förhöjdes i samband med detta. Mycket talar för att fyllningsmassorna då tillfördes Fastigheten och att det är Staden som tillfört fyllningsmassorna till Fastigheten, sannolikt i förening med Banverket. Kopparlunden förvärvade Fastigheten 1980, dvs. långt efter det att de förorenade fyllningsmassorna som orsakat föroreningen tillförts Fastigheten. Fastigheten har varit i allt väsentligt fysiskt oförändrad sedan dess och Kopparlunden har således inte i något hänseende bidragit till tillförandet av de fyllningsmassor som efter vad utredningen visar torde ha orsakat aktuella föroreningar. Kopparlunden anser i likhet med länsstyrelsen att ansvarsfrågan inte är utredd på ett tillförlitligt sätt. Kopparlunden anser, oaktat Kopparlundens inställning i ansvarsfrågan i och för sig, att det krav på åtgärder som nämnden föreslår i Föreläggande går utöver vad som är skäligt med beaktande av omständigheterna. Den aktuella föroreningen har troligen uppstått på 1950-talet, dvs. före 1969 då Miljöskyddslagen trädde i kraft. Något brott mot några regler eller tillstånd torde inte föreligga, utan sannolikt är det, som framgått ovan, så att den dåvarande fastighetsägaren Staden har tillfört fyllningsmassor för att förhöja marknivåerna på ett sätt som var brukligt på den tiden. Av Swecos utredning och av förtydligandet framgår vidare att det ur ett riskperspektiv inte föreligger något åtgärdsbehov på Fastigheten med nuvarande markanvändning (industrimark). Inte heller vid omvandling till cykel- och gångväg bedömer Sweco att det föreligger ett åtgärdsbehov med avseende på risker för människors hälsa och miljön. Sweco uppger vidare att de bedömer att risken för spridning av föroreningar från området är liten. Kopparlunden anser vidare att nämndens Föreläggande om en åtgärdsplan är för tidigt väckt. En omvandling till cykel- och gångväg kräver ändringar av den nu gällande detaljplanen. Dessa detaljplaneändringar har ännu inte fastställts. Först när den nya detaljplanen är fastställd står det klart vilken den framtida markanvändningen ska vara. Det är först då som man med säkerhet kan bestämma inriktningen på åtgärdsplanen.

Till detta kommer att Föreläggandet är så otydligt formulerat att dess exakta innebörd, ett förpliktigande för enskild, inte med säkerhet kan utläsas. I bakgrunden anges således t.ex. riktlinjer för inriktningen av åtgärdsplanen, vilka inte omfattas av beslutet. Föreläggandet skall på denna grund undanröjas.

Nämnden har i genmäle anført i huvudsak följande. Fastigheten måste ses som en del av metallverkens verksamhetsområde, vilket tydligt framgår av de äldre ritningar och kartor som miljö- och hälsoskyddsförvaltningen har tillgång till. Gränges Metallverken AB har på platsen bedrivit miljöfarlig verksamhet både före och efter den 1 juli 1969. Det framgår av de ritningar som förvaltningen granskat som att anordnade parkeringsplatser funnits norr och söder om aktuellt undersökningsområde.

Sweco Viak AB utförde 2004 en miljöteknisk markundersökning på Fastigheten. På uppdrag av Kopparlunden AB har Sweco i promemoria den 12 december 2007 "kompletterat/förtydligat" delar av rapporten från 2004. Sweco anger i promemorian angående föroreningarnas ursprung att "En trolig källa till föroreningarna som påträffats i marken är fyllningsmassorna som lagts på platsen". Enligt yttrandet skulle fastigheten bland annat ha använts som parkeringsplats sedan 50-talet och då skulle massorna ha tillförts. Nämnden anser att Swecos uppgift om föroreningarnas ursprung endast är en spekulation. Vilka skäl som legat till grund för denna spekulation har inte redovisats. Någon diskussion om andra eller alternativa källor har inte heller förts. Mot denna bakgrund saknar påståendet om "trolig källa" någon större betydelse för prövningen av detta ärende och påståendet kan under inga förhållanden utesluta andra källor för de föroreningar som påträffats på Fastigheten.

Inom Kopparlundens industriområde har det bedrivits miljöfarlig verksamhet med metallproduktion (främst koppar) i hundra år. I september 1976 beslutade Koncessionsnämnden om tillstånd för denna verksamhet efter att ansökan lämnats in hösten 1975. Av Koncessionsnämndens beslut framkommer att utsläppet av stoft från smältverksamhet, enligt uppgifter i ansökan, var 80 ton per år och att det då hade minskat från ett utsläpp om 400 ton per år 1970. Stoftutsläppet har troligen varit ännu större under den tidigare perioden.

Den aktuella smältverksamheten var lokaliserad till den fastighet som idag utgör Verkstaden 11, vilken är belägen på andra sidan järnvägen, dvs. i direkt anslutning till Fastigheten. Enligt nämndens uppfattning har det inte varit möjligt att bedriva

denna verksamhet, med den beskrivna omfattningen av stoftutsläppen, utan att stoftutsläppen medfört en spridning av metaller till angränsande fastighet.

Ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap 2 § MB är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som har bidragit till en föroreningsskada. Detta ansvar omfattar alla föroreningsskador som orsakats av verksamheten, oavsett var föroreningsskadan uppkommit. Någon begränsning av ansvaret till det område inom vilket verksamheten bedrivits uppställs inte i lagstiftningen. Detta innebär att även om Kopparlundens påstående att verksamhet inte bedrivits på Fastigheten är riktigt har bolaget, mot bakgrund av bl.a. vad som anförts ovan om stoftutsläppen, ett ansvar för föroreningarna på Fastigheten.

Det är dock klarlagt att Fastigheten har nyttjats av Metallverken sedan den förvärvades av Gränges Essem AB den 4 december 1962. Bland annat har en gasolanläggning uppförts och använts på fastigheten, liksom att Fastigheten nyttjats för uppställningsändamål. Den har varit en integrerad del av den miljöfarliga verksamheten, som bedrivits inom Kopparlundsområdet.

Kopparlunden övertog hela metallverksamheten inom Kopparlunden från dåvarande Gränges Essem AB på mitten av 70-talet. Av rättspraxis följer att den som övertar en pågående verksamhet även övertar de rättigheter och skyldigheter som tidigare uppkommit i den övertagna verksamheten, se bl.a. miljödomstolens dom i mål M 9822-02. Detta innebär att Kopparlunden har ett ansvar för den metallverksamhet som bedrivits under lång tid inom Kopparlundsområdet, även före övertagandet på 70-talet. När det gäller ansvarets omfattning bör nämndens tidigare beslut ligga till grund för miljödomstolens prövning.

Kopparlunden har vidhållit sin inställning.

DOMSKÄL

Av Swecos rapport framgår att marken på Fastigheten framförallt uppvisar förhöjda kopparhalter. Kopparhalterna överstiger i ett flertal fall gränsvärdet för mindre känslig markanvändning (MKM). Andra metaller som förekommer är bly, kadmium och zink. Härutöver har tyngre alifater påvisats och cancerogena PAH. I

likhet med nämnden och länsstyrelsen bedömer miljödomstolen att området är förorenat på ett sådant sätt att det utgör en olägenhet för människors hälsa och miljön.

I målet är utrett att det har bedrivits kopparproduktion inom Kopparlundens industriområde under en mycket lång tid. Kopparlunden har bedrivit kopparproduktion i egen regi i området mellan 1977 och 1989 och tidigare även i kommission för Gränges Essem AB, vars verksamhet Kopparlunden senare övertog. Av ingivet kartmaterial framgår att "Fastigheten" är belägen inom produktionsområdet i direkt anslutning till smältverket, endast järnvägsspåret löper mellan fastigheterna. Smältverket på den intilliggande fastigheten gav enligt koncessionsnämndens beslut 1976 upphov till stoftemissioner på 80 ton per år. "Fastigheten" har använts för parkering/uppställning av fordon/maskiner och en gasolanläggning har varit lokaliserad dit.

Mot bakgrund av ovanstående anser miljödomstolen det klarlagt att Kopparlunden har bedrivit verksamhet i form av kopparproduktion i ett område som ligger i direkt anslutning till "Fastigheten". Vidare är det klarlagt att Kopparlunden har bedrivit verksamhet på "Fastigheten" i form av uppställning av maskiner och fordon m.m.. Miljödomstolen finner det högst sannolikt att det finns ett samband mellan ovan nämnda verksamheter och påträffade föroreningar på "Fastigheten". Mot bakgrund av det anförda anser miljödomstolen det utrett att Kopparlunden har ett ansvar enligt 10 kap miljöbalken för de föroreningar som återfunnits på "Fastigheten". Vad Kopparlunden har anfört föranleder inte någon annan bedömning. Miljödomstolen bedömer förelagda åtgärder som skäliga och att föreläggandet är tillräckligt tydligt formulerat. Mot bakgrund av det anförda ska länsstyrelsens beslut upphävas och nämndens beslut fastställas.

Vid denna utgång saknas skäl att ta upp frågan om rättegångskostnad till prövning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 2 (DV 427)

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, Miljööverdomstolen, ska ha kommit in till Nacka tingsrätt, miljödomstolen, senast den 29 juli 2009. Prövningstillstånd krävs.

Anders Enroth

Bengt Jonsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Enroth, ordförande, och miljörådet Bengt Jonsson. Föredragande har varit beredningsjuristen Monika Gerdhem.